

Відгук

офіційного опонента – доктора педагогічних наук,
професора Зайцевої Лариси Іванівни про дисертацію Тимофєєвої Ірини
Борисівни «Формування інформаційно-комунікаційної компетентності
майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів», представлену на
здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується пошуком нових підходів до освіти, створенням стандартів нового покоління, підвищенням вимог до рівня підготовки і кваліфікації педагогічних кадрів. Особливої уваги в цьому контексті, на нашу думку, заслуговує дослідження І. Б. Тимофєєвої «Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів», у якому запропоновано процес модернізації підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів на основі формування інформаційно-комунікаційної компетентності.

Автор досить переконливо аргументує свій науковий пошук аналізом актуальності поставленої проблеми, недостатнім рівнем її вивчення в педагогічному плані та розробленості навчально-методичного забезпечення. У науковій роботі І. Б. Тимофєєвої з'ясовано наявні протиріччя в теорії та практиці дошкільної освіти з проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Дисертація містить вступ, 3 розділи, у яких відображена стратегія наукового пошуку та аналіз дослідницько-експериментальних даних, висновки, список використаних джерел і додатки. Структура роботи є обґрунтованою, а її складові тісно взаємопов'язані й ілюструють важливі моменти проведеного дослідження. Зміст дисертації вирізняється зрозумілим стилем викладу

матеріалу, який підтверджений цитатами з авторитетних джерел, що відображають сучасний погляд науковців на досліджувану проблему.

Заслугове на увагу проведений аналіз термінологічного поля дослідження та тенденції оновлення системи підготовки студентів факультету дошкільного виховання у вищій школі, напрямів оптимізації підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до професійної діяльності в наукових дослідженнях вітчизняних та українських учених. Йдеться про понятійний ряд «компетентність», «компетенція», «інформаційно-комунікаційна технологія», «інформаційно-комунікаційна компетентність».

Автор робить висновки про те, що в сучасних умовах професійна діяльність педагога дошкільного навчального закладу зазнала змін, пов'язаних з її структуризацією як процесу розв'язання професійно-педагогічних завдань, змістилися й акценти в змісті педагогічних завдань. Це не просто накопичення знань та предметних умінь і навичок, а формування уміння вчитися, розвиток здатності до самонавчання, оволодіння навичками пошуку та обробки інформації. З огляду на це І. Б. Тимофеева об'єктивно акцентує увагу на тому, що проблема підготовки майбутніх вихователів до використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку дітей дошкільного віку ще недостатньо вирішена.

У дослідженні зроблено вперше спробу визначити й обґрунтувати оптимальні педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: створення інформаційно-освітнього середовища, націленого на формування потреби в інформаційно-комунікаційній компетентності через організацію навчально-виховної діяльності та педагогічної практики студентів-майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів; забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами – майбутніми вихователями дошкільних навчальних закладів у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності; організація самостійної роботи студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій під час позааудиторної роботи.

До непересічних результатів дослідження необхідно віднести розроблену та апробовану методику формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, яка охоплює навчально-методичний комплекс, контрольню-вимірювальні матеріали, навчальний посібник. Завдяки розробленим навчально-методичним матеріалам дослідження має не лише науково-теоретичне, а й вагомe практичне значення.

Щодо організації педагогічного експерименту, необхідно зазначити, що виконана робота розкриває етапи формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів – організаційно-мотиваційний, когнітивно-процесуальний, рефлексивно-продуктивний. Для кожного етапу визначено завдання та вдало підібрано методи та прийоми, що забезпечують формування відповідних умінь. Поглиблення інтересу до інформаційно-комунікаційних технологій, розкриття їх значущості для майбутньої професійної діяльності, формування системних знань, оволодіння операційними вміннями, самоконтролем, самоаналізом, самооцінкою, умінням творчо вирішувати педагогічні ситуації дозволило автору цілеспрямовано впливати на навчально-виховний процес.

Значну цінність у дослідженні представляє індивідуалізація процесу формування інформаційно-комунікаційної компетентності. Дистанційні консультації, завдання різного рівня складності, оптимальний вибір та поєднання методів та форм навчання, скорочення часу на контроль, здійснення оперативного зворотного зв'язку допомогло врахувати індивідуальні особливості майбутніх вихователів та налагодити суб'єкт-суб'єктну взаємодію між викладачем та студентом.

Значна увага в експериментальній роботі відведена формуванню практичних умінь. Використання під час педагогічної практики різних завдань (розроблення динамічних інтерактивних плакатів, сценаріїв та Веб-сторінки за технологією Веб-квест, тестових завдань, веб-сайту проекту, різних проектів тощо) сприяло самостійній педагогічній діяльності студентів, прояву їхнього

творчого потенціалу, стимулювало зв'язок цієї діяльності з науково-дослідною роботою, професійною освітою, самоосвітою.

Результативність дослідження забезпечено використанням комплексу взаємопов'язаних емпіричних і теоретичних методів дослідження, репрезентативністю вибірки для кількісного та якісного аналізу одержаних результатів, застосуванням різноманітних технік обробки. Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалами в графічному зображенні, у вигляді таблиць, рисунків, доповнюються додатками, які суттєво розширюють та унаочнюють змістове поле дисертаційної роботи та свідчать про достовірність і ґрунтовність проведеного дослідження.

Дані апробації експериментальної методики показали суттєву позитивну динаміку сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів-майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, що дає підставу стверджувати про необхідність створення та реалізації під час професійної підготовки майбутніх вихователів визначених педагогічних умов.

Вважаємо, що дисертаційна робота І. Б. Тимофєєвої є завершеним, цілісним, самостійним дослідженням актуальної проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Проведене дослідження виконане на належному науковому рівні, характеризується новизною, теоретичною і практичною значущістю.

Автореферат відповідає змісту дисертації, а значний обсяг публікацій із проблеми дослідження: 6 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях, 3 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 1 стаття у науково-методичному журналі та у 32 публікаціях в матеріалах науково-практичних конференцій різного рівня повною мірою висвітлюють її основні положення та підтверджують ґрунтовність виконаної роботи.

Підкреслюючи, в цілому, позитивні науково-практичні здобутки здійсненого дослідження, можна висловити й окремі дискусійні положення, зауваження та побажання, а саме:

1. У дослідженні дисертантка ґрунтовно висвітлює дані різних етапів педагогічного експерименту, які отримані в Маріупольському державному університеті (в параграфі 1.3 на с. 59 подано аналіз навчального плану; в 2.1 на с. 84, 85 здійснено аналіз інформаційно-освітнього середовища та порталу; на с. 100 представлено приклади робіт; в 2.2. на с. 107 висвітлена інформація про кафедру, яка здійснює підготовку). Проте про результати експериментальної роботи в інших ВНЗ сказано лише загальними фразами на с. 109 параграфу 2.2. Доцільно було б більш детально представити порівняльний аналіз планів, програм навчальних дисциплін вишів, заявлених у дослідженні.

2. Матеріали констатувального етапу дослідження розміщено в різних параграфах (критерії та показники – в параграфі 2.1.; емпіричні дані – в 3.1.). Об'єднання в один параграф цих матеріалів надало б цілісності діагностиці, узгодженості показників з методиками їх виявлення, зменшило б кількість сторінок параграфу 3.1, який і так має великий обсяг (58 с.).

3. Параграф 3.1 великий за обсягом. Він містить матеріал (с. 130–138), який за змістом повторює частину параграфу 2.2.: етапи методики формування ІКК, завдання та методи (с. 113–115). Щоб урівноважити параграф за обсягом доречно його було б розділити на два підрозділи: аудиторна та позааудиторна робота з формування ІКК.

4. У параграфі 2.2 на с. 106 виділені етапи формування ІКК, які за змістом не співпадають з етапами заявленими в цьому ж параграфі та у параграфі 3.1 на с. 130. Визначені етапи не набули подальшого висвітлення.

5. Параграф 2.2. був би значно змістовнішим, якби в кожному блоці (мотиваційний, когнітивно-технологічний, методичний, контрольний, результативний) були чітко виділені уміння ІКК. Окрім цього параграфа про блоки більше мова ніде не йде. Як ці блоки пов'язані з компонентами, етапами та іншими складовими методики ІКК не розкрито.

6. Більшість умінь використання ІКТ є спільними для студентів різних спеціальностей, а от уміння розробляти заняття до різних ліній Базового компонента дошкільної освіти є специфічним для студентів-майбутніх вихователів. На формувальному етапі експерименту це завдання визначається основним, тому доречно було б подати приклади таких занять, показати місце ІКТ в них.

7. У параграфі 3.2. досить широко унаочнено в діаграмах та таблицях кількісні дані констатувального та контрольного етапів експерименту. Однак зміст таблиць та діаграм відображають візуально одні й ті ж результати. Більше уваги в цьому параграфі потрібно було приділити якісному аналізу матеріалів, отриманих під час діагностики, інтерпретувати дані таблиць та діаграм.

8. Текст дисертації не позбавлений стилістичних та орфографічних огріхів.

Проте зроблені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку результатів представленої дисертаційної роботи. Підсумовуючи, можемо констатувати, що дисертація «Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів» є самостійною і завершеною роботою, яка за рівнями наукової новизни і практичного значення відповідає чинним вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567. Отже, автор поданої до захисту дисертації – Тимофеева Ірина Борисівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук,
професор кафедри дошкільної освіти
Бердянського державного
педагогічного університету

